

Þriðjudaginn 4. júní 1991.

Nr. 36/1991.

Ákærvaldið

(Björn Helgason saksóknari)
gegn

Sveini Rafnssyni,

Guðmundi Ómari Péturssyni og

Péttri Bjarnasyni

(Stefán Pálsson hrl.).

Söluskattur. Skaðabótakröfu vísað frá dómi.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir, Hjörtur Torfason og Þór Vilhjálmsson, Gunnar M. Guðmundsson, settur hæstaréttardómari, og Jón Finnsson hæstaréttarlögmaður.

Með stefnu 26. nóvember 1990 skaut ríkissaksóknari máli þessu til Hæstaréttar að ósk ákærðu, en jafnframt til þyngingar á refsingu og staðfestingar á skaðabótum.

Verjandi ákærðu krefst sýknu af refsí- og bótakröfum, en til vara krefst hann þess, að ákærðu hljóti vægustu refsingu, sem lög leyfa, sem verði skilorðsbundin, og skaðabætur lækkaðar eða felldar niður.

Með vísan til forsendna héraðsdóms ber að fallast á sakarmat hans og færslu til refsíákvæða.

Eins og lýst er í héraðsdómi, stofnuðu ákærðu hlutafélagið Fjör hinn 4. maí 1988, sem stóð fyrir útiskemmtun á Melgerðismelum um verslunarmannahelgina 1988 og fékk til þess leyfi sýslumanns. Samkvæmt 3. mgr. 26. gr. laga nr. 10/1960 um söluskatt má hafa uppi skattakröfu í opinberu máli vegna brots á lögunum. Bótakrafa ríkissjóðs er tekin beint upp í ákæruskjal ríkissaksóknara og er sömu fjárhæðar og söluskatturinn, sem Fjör hf. skuldaði. Í reynd er því verið að gera kröfu um greiðslu á söluskattinum. Ákærðu bera ekki persónulega ábyrgð á söluskatti þeim, sem Fjóri hf. bar að greiða. Er bótakrafan á hendur þeim ekki rökstudd með þeim hætti, að á hana verði lagður efnisdómur í þessu máli, og ber að vísa henni frá héraðsdómi.

Refsing hvers ákærða fyrir sig telst með vísan til 1. mgr. 25. gr. laga nr. 10/1960 um söluskatt hæfilega ákveðin sekt í ríkissjóð að

fjárhæð 500.000 krónur. Greiði hver ákærðu fyrir sig ekki sektina innan fjögurra vikna frá birtingu dóms þess að telja, komi varðhald í 4 mánuði í stað sektar.

Ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað er staðfest.

Ákærðu greiði allan áfrýjunarkostnað málsins, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Framangreindri bótakröfu er vísað frá héraðsdómi.

Ákærðu, Sveinn Rafnsson, Guðmundur Ómar Pétursson og Pétur Bjarnason, greiði hver um sig sekt í ríkissjóð, að fjárhæð 500.000 krónur. Greiði þeir ekki hver fyrir sig sektina innan fjögurra vikna frá birtingu dóms þessa að telja, komi varðhald í 4 mánuði í stað sektar.

Ákvæði hins áfrýjaða dóms um sakarkostnað skal vera óraskað.

Ákærðu greiði allan áfrýjunarkostnað sakarinnar, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 40.000 krónur, og málsvarnarlaun til sameiginlegs verjanda fyrir Hæstarétti, Stefáns Pálssonar hæstaréttarlögmanns, 70.000 krónur.

Dómur sakadóms Reykjavíkur 7. nóvember 1990.

Ár 1990, miðvikudaginn 7. nóvember, er á dómþingi sakadóms Reykjavíkur, sem háð er í Borgartúni 7 af Guðjóni St. Marteinssyni sakadómara, kveðinn upp dómur í sakadómsmálinu nr. 588-590/1990: Ákærvaldið gegn Sveini Rafnssyni, Guðmundi Ómari Péturssyni og Pétri Bjarnasyni, sem tekið var til dóms 29. október sl.

Málið er höfðað með ákæruskjali ríkissaksóknara, dagsettu 17. ágúst 1989, á hendur Sveini Rafnssyni atvinnurekanda, Melasíðu 5, Akureyri, fæddum 15. júlí 1961 á Akureyri, Guðmundi Ómari Péturssyni framkvæmdastjóra, Vanabyggð 13, Akureyri, fæddum 12. ágúst 1964 á Ísafirði, og Pétri Bjarnasyni forstjóra, Viðilundi 14 B, Akureyri, fæddum 22. júní 1964 á Akureyri, „fyrir brot á lögum um söluskatt.

Ákærðu er gefið að sök sem stjórnarmönnum hlutafélagsins Fjörs á Akureyri að hafa ekki samkvæmt ákvæðum 1. mgr. 12. gr. laga um söluskatt nr. 10, 1960, sbr. lög nr.33, 1982, skilað innheimtumanni ríkissjóðs

ótilkvaddir söluskatti af aðgangseyri að útiskemmtun á Melgerðismelum í Eyjafirði dagana 29. júlí til 1. ágúst 1988, að fjárhæð kr. 2.347.620,00 (kr. 2.720.440 - 372.380), en varið honum þess í stað til annarra þarfa hlutafélagsins.

Framangreind háttsemi þykir varða við 1. mgr. og 6. mgr. laga um söluskatt nr. 10, 1960, sbr. lög nr. 33, 1982.

Þess er krafist:

1. að ákærðu verði dæmdir til refsingar,
2. að ákærðu verði dæmdir in solidum til greiðslu skaðabóta í ríkissjóð, að fjárhæð kr. 2.347.620,00, að viðbættum lögleyfðum dráttarvöxtum af kröfunni frá 1. október 1988 og til greiðsludags,
3. að ákærðu verði dæmdir til að greiða allan sakarkostnað''.

Málið var munnlega flutt 29. fyrra mánaðar og dómtekið að málflutningnum loknum. Kröfur ákæruvaldsins eru tíundaðar í ákæruskjalinu, en við munnlegan flutning var kröfum ákæruvaldsins breytt þannig, að skaðabótakrafan var lækkuð um kr. 90.000 og er því kr. 2.257.620.

Verjandi ákærðu krafðist þess aðallega, að allir ákærðu yrðu sýknaðir, en til vara var krafist vægustu refsingar, er lög leyfa. Þá var krafist hæfilegra málsvarnarlauna að mati réttarins.

Málsatvik.

Hinn 4. maí 1988 var hlutafélagið Fjör stofnað á Akureyri. Allir ákærðu voru meðal stjórnarmanna. Hlutafélagið stóð fyrir útiskemmtun á Melgerðismelum í Eyjafirði dagana 29. júlí til 1. ágúst 1988. Sýslumaðurinn í Eyjafjarðarsýslu heimilaði skemmtanahaldið með bréfi, dagsettu 28. júní 1988, að uppfylltum þar tilgreindum skilyrðum og m.a. því skilyrði, að greiddur yrði söluskattur af seldum aðgöngumiðum á úti-hátíðina.

Með bréfi bæjarfógetans á Akureyri, dagsettu 29. ágúst 1988, til ákærða Guðmundar Ómars Péturssonar var þess krafist, að skilað yrði til embættisins söluskatti, er reiknaður hafði verið af seldum aðgöngumiðum á framangreinda úti-hátíð, og var söluskatturinn sagður vera kr. 2.720.400. Fyrir liggur í skjölum málsins kvittun frá embætti bæjarfógeta, þar sem Fjör hf. greiðir kr. 372.780 inn á söluskattsskuld og eftir standi þá kr. 2.347.620.

Fjör hf. sótti um niðurfellingu söluskatts með bréfi, dagsettu 6. september 1988, en með bréfi fjármálaráðuneytisins frá 16. s.m. var erindinu hafnað.

Með bréfi fjármálaráðuneytisins til ríkissaksóknara, dagsettu 9. júlí 1989, óskaði ráðuneytið eftir því að koma að bótakröfu á hendur stjórnarmönnum.

um Fjörs hf., Geislagötu 12, Akureyri, að fjárhæð kr. 2.347.620, auk dráttarvaxta frá og með október 1988.

Ákærðu voru allir yfirheyrdir fyrir dómnum 17. október sl.

Ákærði Sveinn Rafnsson kvað háttsemi sinni rétt lýst í ákærunni. Ákærði kvað Fjör hf. hafa verið stofnað snemma árs 1988, og kvaðst ákærði hafa verið stjórnarformaður á þeim tíma, er í ákærunni greinir. Ákærði kvað félagið hafa þurft að leggja fram tryggingu hjá embætti bæjarfógetans á Akureyri, að fjárhæð kr. 1,5 milljónir, vegna væntanlegs löggæslukostnaðar við útihátíð þá, er í ákærunni greinir. Ákærði kvað félagið strax eftir útihátíðina hafa tekið til við að greiða útistandandi skuldir, og er upp var staðið, hafi komið í ljós, að félagið átti ekki fyrir söluskattinum. Ákærði kvað sér hafa orðið þetta ljóst síðari hluta ágústmánaðar, líklega 26. eða 27. þess mánaðar, og hafi þá verið ákveðið að sækja um niðurfellingu söluskattsins. Ákærði kvað ekki hafa verið ljóst fyrir fram, að ekki yrði til fyrir söluskattinum, heldur hafi það komið á daginn síðar, er greiddar höfðu verið aðrar skuldir félagsins og eftir að í ljós hafi komið, hversu háa fjárhæð félagið átti eftir af tryggingarfénu, er lagt hafði verið fram vegna löggæslukostnaðar, svo sem rakið var að framan. Ákærði kvaðst hafa talið félagið eiga verulega fjárhæð inni hjá bæjarfógeta, eftir að greiddur hafði verið löggæslukostnaður vegna útihátíðarinnar, og hafi átt að nota þá fjárhæð til að greiða upp í væntanlega söluskattsskuld.

Ákærði kvað alla ákærðu hafa tekið virkan þátt í stjórnun félagsins, og hafi stjórnarfundir verið haldnir reglulega.

Ákærði kvað söluskattinn hafa verið reiknaðan af seldum aðgöngumiðum á útihátíðina, en auk þess hafi verið reiknaður söluskattur af 80 til 100 aðgöngumiðum, sem ekki hafi verið seldir, en stofninn hafði rifnað frá. Ákærði vísaði í þessu sambandi til lögregluskýrslu frá 13. október 1988, en þá óskaði ákærði eftir því, að söluskatturinn yrði lækkaður sem næmi fjárhæð af 80 aðgöngumiðum, er seljast áttu á kr. 4.500 hver, en ákærði kvað þá miða aldrei hafa verið selda.

Ákærði Guðmundur Ómar Pétursson kom fyrir dóminn ofangreindan dag. Ákærði kvað rétt, er fram kemur í ákærunni, að ekki hefði verið greiddur söluskattur, að fjárhæð kr. 2.347.620.

Ákærði kvaðst hafa verið einn af stofnendum hlutafélagsins Fjörs hf. í byrjun árs 1988, og kvaðst ákærði hafa verið varaformaður félagsins og framkvæmdastjóri á þeim tíma, er í ákærunni greinir. Ákærði kvað hafa komið á daginn eftir útihátíð þá, er í ákæru greinir, að félagið hefði ekki átt fyrir söluskatti, eftir að greiddar höfðu verið aðrar skuldir félagsins, en ákærði kvað aðrar skuldir félagsins hafa verið greiddar fljótlega eftir útihátíðina. Ákærði kvað ekki hafa verið tekna ákvörðun um það að greiða allar skuldir félagsins á undan söluskattsskuldinni. Ákærði kvaðst hafa

talið félagið hafa átt hærri fjárhæð til greiðslu á söluskatti, eftir að greiddur hafði verið löggæslukostnaður, sem reyndist vera upp á rúmar kr. 1.100 þúsund, en félagið hafi greitt inn á söluskattsskuldina kr. 372.380. Ákærði kvað hafa verið sótt um niðurfellingu á söluskatti, er í ljós kom, að félagið ártti ekki fyrir skattinum, en niðurfellingu hefði verið hafnað.

Ákærði kvað hafa verið haldna reglulega stjórnarfundir í félaginu, en þeir fundir hefðu verið óformlegir. Ákærði kvað alla ákærðu hafa hist reglulega og þeir því í raun allir annast daglegan rekstur félagsins á þeim tíma, er í ákæru greinir, og hefðu allir ákærðu vitað um stöðu félagsins varðandi söluskattsskuldina.

Ákærði gerði þá athugasemd við útreikning á söluskattinum, að reiknaður hefði verið söluskattur af um 100 aðgöngumiðum, sem aldrei voru seldir, en stofninn hafði rifnað af þessum miðum og þeim verið skilað þannig til fulltrúa bæjarfógetans á Akureyri, en þetta hefðu verið miðar, er áttu að seljast á kr. 4.500 hver miði.

Ákærði Pétur Bjarnason kom fyrir dóminn 17. október sl. og greindi frá því, að hann hefði verið meðstjórnandi í Fjöri hf. á þeim tíma, er í ákærunni greinir. Ákærði lýsti efnislega á sama veg og aðrir ákærðu, að félagið hefði lagt fram hjá bæjarfógetanum á Akureyri tryggingu, að fjárhæð kr. 1,5 milljónir, vegna útihátíðarinnar og að eftirstöðvar, er greiddur hefði verið löggæslukostnaður, hefðu verið kr. 372.380, sem hefði verið varið til greiðslu inn á söluskattsskuld félagsins vegna hátíðarinnar. Ákærði bar á sama veg og aðrir ákærðu um það, að félagið hefði tekið til við greiðslu skulda eftir hátíðina, og nærri 25. ágúst hefði komið í ljós, að félagið átti ekki fyrir söluskatti. Ákærði kvað alla ákærðu þá hafa komið saman, og hefði verið ákveðið að sækja um niðurfellingu á söluskattinum, en það hefði ekki fengist. Ákærði kvað meðákærða Guðmund Ómar hafa annast greiðslu reikninga fyrir hönd félagsins, en ákærðu hafa oft hist og rætt einstaka reikninga.

Ákærði gerði sams konar athugasemd og aðrir ákærðu við útreikning á söluskattinum, þ.e., að reiknaður hefði verið skattur af um 100 miðum, er skilað hefði verið þannig, að stofninn hafði rifnað af, en þessir miðar hefðu ekki verið seldir, en átt að seljast á kr. 4.500 hver miði.

Allir ákærðu höfðu áður borið efnislega á sama veg hjá lögreglu um flest atriði málsins.

Niðurstöður.

Lög um söluskatt nr. 10, 1960, ásamt síðari breytingum féllu úr gildi frá og með 1. júlí 1989, en þá tóku gildi lög nr. 50, 1988, um virðisaukaskatt. Þrátt fyrir gildistöku laga nr. 50, 1988, og niðurfellingu laga nr. 10, 1960, en við þá breytingu var virðisaukaskattur tekinn upp í stað söluskatts,

þykir mat löggjafans ekkert hafa breyst á refsinaemi háttsemi ákærðu, enda er sams konar eða svipað ákvæði í 40. gr. laga nr. 50, 1988, og í 25. gr. söluskattslagana nr. 10, 1960, og er því í máli þessu dæmt eftir þeim lögum, sbr. meginreglu 2. gr. almennra hegningarlaga nr. 19, 1940.

Ákærðu voru allir í stjórn hlutafélagsins Fjörs á þeim tíma, er í ákæru greinir, og tóku allir virkan þátt í daglegum rekstri félagsins. Allir ákærðu hafa borið, að hlutafélagið hafi einungis skilað kr. 372.380 af söluskattinum, en samkvæmt kvittun bæjarfógetans á Akureyri, dagsettri 14. október 1988, hefur félagið greitt kr. 372.780, og er miðað við þá fjárhæð hér á eftir. Ákærðu hafa allir gert þá einu athugasemd við útreiknaðan söluskatt, að reiknaður hafi verið söluskattur af 80 til 100 aðgöngumiðum, sem ekki voru seldir á útihátíðina, en þeim miðum hafi verið skilað til bæjarfógetans á Akureyri, svo sem rakið var að framan. Þessa athugasemd gerðu ákærðu þegar við rannsókn málsins hjá lögreglu og aftur hér fyrir dómi. Samkvæmt gögnum málsins var reiknaður söluskattur af 2.898 miðum á kr. 4.500 hver miði, auk þess af 374 miðum á kr. 1.500 hver miði. Samkvæmt því, sem rakið var, telja ákærðu, að reikna eigi sölusatt af 80 til 100 færri miðum af dýrari gerðinni. Dómurinn telur með framburði ákærðu sannað, að seldir hafi verið á útihátíðina 2.798 miðar á kr. 4.500 hver miði, en lækkun skaðabótakröfu ákæruvaldsins við flutning málsins er einnig byggð á þessu.

Ákærðu önnuðust allir daglegan rekstur hlutafélagsins Fjörs, og voru allir stjórnarmenn og ákærði Guðmundur auk þess framkvæmdastjóri. Félagið stóð ekki skil á innheimtum söluskatti, svo sem því bar. Ákærðu, sem voru stjórnarmenn og einn ákærðu auk þess framkvæmdastjóri, báru allir ábyrgð á því, að félagið stæði skil á söluskattinum, sbr. 52. gr. hlutafélagalaga nr. 32, 1978. Með því að standa ekki skil á söluskattinum gerðust ákærðu brotlegir, svo sem ákært er út af, þó með þeirri athugasemd, er að ofan er getið, við miðafjöldann, er reikna ber söluskattinn af. Ákærðu hafa því gerst brotlegir við þau lagaákvæði, er í ákærunni greinir, en dómurinn telur fjárhæð þá, er ekki var skilað, vera það háa, að 6. mgr. 25. gr. laga nr. 10, 1960, sbr. lög nr. 33, 1982, eigi við um háttsemi ákærðu, svo sem í ákærunni greinir.

Ákærði Sveinn hefur tvisvar gengist undir dómsátt fyrir umferðarlaga-brot og fyrir brot gegn 219. gr. almennra hegningarlaga.

Ákærði Guðmundur Ómar hefur aldrei sætt refsingu.

Ákærði Pétur hefur tvisvar gengist undir dómsátt vegna umferðarlaga-brota.

Með vísan til alls ofanritaðs þykir refsing hvers ákærðu fyrir sig hæfilega ákvörðuð varðhald í 3 mánuði. Eftir atvikum þykir rétt að fresta fullnustu refsivistar allra ákærðu í tvö ár frá uppkvaðningu dóms þessa, og skal hún

niður falla að þeim tíma liðnum, haldi hver ákærðu fyrir sig almennt skil-orð 57. gr. almennra hegningarlaga, sbr. 4. gr. laga nr. 22, 1955.

Í 1. mgr. 25. gr. laga um söluskatt segir, að hver sá, sem skilar ekki söluskatti, sem innheimtur hefur verið, skuli auk ógreidds söluskatts greiða sekt, er nemi allt að tífaldri þeirri fjárhæð, er dregin var undan eða vanrækt greiðsla á, en hér er um það að ræða, að ekki var skilað söluskatti, er innheimtur hafði verið. Þá segir í þessari grein laganna, að álag skv. 1. tl. 2. mgr. 21. gr. skuli koma til frádráttar sektarfjárhæð. Ákærðu er því hverjum fyrir sig gert að greiða sekt, sem með vísan til alls ofanritaðs og með vísan til þess, er síðar er rakið um bótageiðslur ákærðu, þykir hæfi-lega ákvörðuð kr. 50.000, og eru engin álög þar með talin. Greiði hver ákærðu fyrir sig ekki sektina innan fjögurra vikna frá birtingu dóms þessa að telja, komi varðhald í 20 daga í sektar stað.

Í ákærunni er þess krafist, að ákærðu verði dæmdir in solidum til greiðslu skaðabóta á ríkissjóð, að fjárhæð kr. 2.347.620, að viðbættum lög-leyfðum dráttarvöxtum af kröfunni frá 1. október 1988 til greiðsludags. Við munnlegan flutning málsins lækkaði ákæruvaldið kröfuna um kr. 90.000. Yfirleitt lætur ákæruvaldið við það sitja í ákæru auk venjulegrar refsikröfu yfir hinum ákærða eða ákærðu að krefjast þess, að ákærði eða ákærðu verði dæmdir til greiðslu skaðabóta. Í máli þessu er krafa fjármála-ráðuneytisins tekin beint upp í ákæruna, sbr. 2. kröfulið ákærunnar. Lækkun kröfu ákæruvaldsins er í samræmi við þá niðurstöðu, er greind var að framan, um það, að einungis er sannað, að seldir hafi verið 2.798 miðar á kr. 4.500 hver miði, en ekki 2.898, svo sem miðað er við í útreikn-ingi á söluskattsvanskilunum og svo sem kemur fram í ákærunni, og beri því að lækka fjárhæðina um kr. 90.000, sbr. að ofan. Dómurinn telur ekki nægilega ástæðu til að vísa bótakröfunni frá vegna þessa attriðis, enda unnt að lækka kröfuna, sbr. framanritað, en með lækkun kröfufjárhæðarinnar hefur verið tekið tillit til einu athugasemda ákærðu við hinn útreiknaða söluskatt, er mál þetta snýst um.

Almenna regla 2. mgr. 1. gr. hlutafélagalaga um félagsmenn í slíkum félögum er sú, að félagsmenn beri ekki perónulega ábyrgð á heildarskuldbindingum félags. Félagsmenn geta hins vegar gengið sérstaklega í persónu-legar ábyrgðir vegna skuldbindinga félags á venjulegan hátt. Hugsanleg bótaábyrgð ákærðu í máli þessu, sem allir eru félagsmenn í Fjöri hf., verður þannig ekki leidd af reglum hlutafélagalaga. Svo sem rakið var að ofan, telur dómurinn sannað, að ákærðu hafi framið þá háttsemi, er í ákærunni greinir, með athugasemdum þó, sbr. ofanritað. Með háttsemi sinni bökuðu ákærðu ríkissjóði tjón, sem þannig var bein afleiðing af refsiverðri háttsemi allra ákærðu. Dóminum þykja þannig eftir almennum reglum skaðabóta-réttarins vera fyrir hendi skilyrði þess að dæma ákærðu solidariskt ábyrga

fyrir tjóni ríkissjóðs. Ákærðu greiði því skaðabætur í ríkissjóð, að fjárhæð kr. 2.257.620, auk dráttarvaxta frá 1. október 1988 til greiðsludags, en dráttarvextir reiknast eftir lögum nr. 25, 1987.

Ákærðu greiði allan sakarkostnað óskipt, þ.m.t. kr. 50.000 í saksóknarlaun í ríkissjóð og kr. 100.000 í málsvarnarlaun til sameiginlegs verjanda, Benedikts Ólafssonar héraðsdómslögmanns á Akureyri.

D ó m s o r ð:

Ákærðu sæti hver fyrir sig varðhaldi í þrjá mánuði, en gagnvart öllum ákærðu skal fresta fullnustu varðhaldsrefsingarinnar skilorðsbundið í 2 ár frá uppkvaðningu dóms þessa að telja og hún niður falla að þeim tíma liðnum, haldi hver ákærðu fyrir sig almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga, sbr. 4. gr. laga nr. 22, 1955.

Hver ákærðu fyrir sig greiði kr. 50.000 í sekt í ríkissjóð, og komi varðhald í 20 daga í stað sektarinnar hjá hverjum ákærða fyrir sig, verði sektin ekki greidd innan fjögurra vikna frá birtingu dóms þessa að telja.

Ákærðu greiði óskipt kr. 2.257.620 í skaðabætur í ríkissjóð auk dráttarvaxta eftir lögum nr. 25, 1987, frá 1. október 1988 til greiðsludags.

Ákærðu greiði óskipt allan sakarkostnað, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 50.000 krónur, og kr. 100.000 í málsvarnarlaun til sameiginlegs verjanda síns, Benedikts Ólafssonar héraðsdómslögmanns.